

Національна академія наук України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут філософії імені Г. С. Сковороди
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса
Інститут всесвітньої історії
Інститут соціальної та політичної психології
Інститут обдарованої дитини
Всеукраїнська газета «Освіта і суспільство»

МАТЕРІАЛИ

*У Всеукраїнській міжгалузевій
науково-практичній онлайн-конференції*

**«Національна наука і освіта
в умовах війни РФ проти України
та сучасних цивілізаційних викликів»**

27 березня–2 квітня 2024 року

в межах XV Міжнародної виставки

«Сучасні заклади освіти–2024»

Київ
2024

3. Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу для експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва, які беруть участь у дослідно-експериментальній роботі за темою: «Змістовно-методичне забезпечення ціннісно орієнтованого інтегрованого навчання за програмою «Початкова школа: освіта для життя». URL: <http://efl.uop.net.ua/wpcontent/uploads/2017/12/metodrekomendatsii-2017-2018.pdf>
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2018. 160 с.
5. Рак Л. Інтегрований урок з математики і природознавства. Початкова школа. 2018. № 5. С. 22–39.
6. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 класи. К. : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.
7. Шість цеглинок в освітньому просторі школи : методичний посібник / Упорядник О. Рома. The LEGO Foundation, 2018. 32 с.
8. Шимко А. Інтегрований урок у 1 класі. Початкова школа. 2018. № 3. С. 44–46.

Нестер А. А.,

*д.т.н., доц., Хмельницький національний університет,
nesteranatol111@gmail.com*

ЦИВІЛЬНА БЕЗПЕКА-ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна торкнулася кожної української родини і назавжди залишить слід в генетичній пам'яті нашого народу. Про цю трагічну сторінку в історії України, яка пишеться сьогодні нашими громадянами, наші сучасники будуть довго пам'ятати. Вражають дані про загиблих, пропавших безвісти, закатованих, скалічених за 2 роки широкомасштабної війни, які супроводжуються телебаченням, соціальними мережами. Але війна не може та не повинна спиняти підготовку спеціалістів для військових потреб та дій в відновлювальний та мирний час.

У сучасному світі спеціаліст потребує широкого спектра навичок і компетенцій, які він має постійно розвивати протягом усього свідомого життя. Національна стратегія розвитку освіти в Україні передбачає інтегрування у європейський освітній простір, на засадах підходу в якому переважає компетентність.

Ключові слова: цивільна безпека, компетенція, ділова гра, воєнний стан

The war touched every Ukrainian family and will forever leave a mark in the genetic memory of our people. Our contemporaries will long remember this tragic page in the history of Ukraine, which is being written today by our citizens. The data on the dead, missing, tortured, maimed during 2 years of large-scale war, which are accompanied by television and social networks, are impressive. But the war cannot and should not stop the training of specialists for military needs and actions in reconstruction and peacetime.

In today's world, a specialist needs a wide range of skills and competencies, which he must constantly develop throughout his conscious life. The national strategy

for the development of education in Ukraine envisages integration into the European educational space based on an approach in which competence prevails.

Key words: civil security, competence, business game, martial law

Першочерговим завданням вищої педагогічної школи має стати впровадження в практику навчально-виховного процесу форм і методів активного навчання студентів, опора на самостійну діяльність студентів, їх самовизначення та прагнення здобути необхідні знання, вміння й навички.

Що очікує молодь у найближчому майбутньому, які шляхи й професії обирати у житті, де шукати підтримку учням та студентам, як знайти себе в професійному середовищі — ці теми все частіше стають предметом обговорення у органах освіти та в соціальних мережах.

Війна, яку російська федерація розпочала та веде проти України, кардинально змінила ринок праці. Інтелектуальні професії поступаються робітничим, потрібними стають фахівці, які працюватимуть на відбудову зруйнованої інфраструктури, відновлення економіки. Докорінна модернізація українського суспільства відбувається в умовах окупації росією значної частини території, соціально-економічної невизначеності, появи низки нових і зникнення звичних професій, що утруднює реалізацію життєвих планів молоді. Тому не тільки освітяни, а й влада на місцях відповідальна за збереження української освіти й науки, підготовку майбутньої еліти нації, працівників соціальної, гуманітарної сфери, тих, хто має вирішальний вплив на економічну національну безпеку України.

Учасники освітніх кіл доходять висновку, що важливі не тільки якість і обсяг засвоєних професійних компетентностей в навчальному закладі, а головним чином пошук здібностей, талантів у дітей та молоді, розвиток їхніх сильних сторін, реалізація унікальних можливостей кожного індивідууму для досягнення найкращих результатів. Формування особистості, здатної до реалізації своїх можливостей, морально і фізично сильної, соціально стійкої й одночасно мобільної, спроможної адаптуватись, контролювати й змінювати власну поведінку в мінливих життєвих обставинах, — це завдання на найближчий час.

Підготовка фахівців з цивільної безпеки в сучасному неспокійному світі є важливим елементом існування держави, її громадян та повинно сприйматись суспільством як важливий сектор підготовки людей для діяльності в кризовий та поза кризовий період.

Рівень професійної компетентності випускників спеціальності «Цивільна безпека» які будуть працювати за фахом в органах цивільного захисту, залежить вчасність, терміновість та якість виконання різних аварійно-рятувальних,

пошукових та інших невідкладних робіт по збереженню життя і здоров'я людей, які опинилися в небезпечній області, зменшення об'ємів витрат спричинених аваріями та катастрофами. Випускники спеціальності «Цивільна безпека» повинні отримати: фахові знання, вміння та навички виконання робіт з усунення причин та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; швидкого прийняття грамотних та сміливих рішень, рішучих та самовідданих дій; високим рівнем фізичної підготовки; стійкість в роботі під дією несприятливих чинників; здатністю діяти ефективно, злагоджено, як одному, так і в команді виконуючи свої функціональні обов'язки з обов'язковим дотриманням особистої та колективної безпеки.

Стандарт вищої освіти за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти встановив інтегральну компетентність: «здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, під час практичної діяльності або у процесі навчання, яка передбачає застосування теорій та методів проведення моніторингу, запобігання виникненню аварій, надзвичайних ситуацій, нещасним випадкам (на виробництві) і професійним захворюванням, оцінювання їх можливих наслідків.

В результаті військових дій склалась нова критична ситуація, яка потребує перегляду робочих програм дисциплін відповідно до військового стану.

Що ж мають врахувати університети для покращення навчання в умовах воєнного та післявоєнного відновлення на європейських цінностях для розвитку обдарованих дітей? Це власне використання нових форм навчання.

Це стосується всіх спеціальностей та напрямків так і майбутніх спеціалістів з цивільної безпеки. Живучи з таким північним сусідом нам завжди потрібно пам'ятати про його загребущі руки та готувати молодь та країну до її постійного захисту. Майбутні спеціалісти інших спеціальностей повинні добре розуміти способи та засоби захисту свого життя, життя колег, друзів, професійного середовища.

Використання ігрових форм роботи під час навчально-пізнавальної діяльності полегшує опанування знань про особливості професійної діяльності, а також допомагає осмислити власну роль у ній. Ігрові форми оптимізують закріплення та поглиблення знань, засвоєних у ході бесід, лекцій, розповідей, семінарів, практичних занять, розвивають практичні навички і вміння, дають інструменти для творчого застосування в розв'язанні професійних питань, забезпечують умови для продуктивного обміну досвідом [1].

Ділова гра має на меті відтворення предметного й соціального наповнення професійної діяльності, проектування основних умов і взаємин, властивих певному виду роботи. У навчальному процесі ділові ігри проходять, зазвичай,

у вигляді професійних педагогічних ігор. Залежно від функційного призначення, ігри диференціюють на навчальні й дослідницькі. Навчальні ігри передбачають імітаційне моделювання процесів і механізмів, що характерні для професійної діяльності. Натомість дослідницькі ігри, крім проектування реалій, допомагають моделювати об'єкти, процеси, механізми та експериментально вивчати їх. До того ж гра стає прикладом, який у майбутньому дасть змогу студентові використати її (у цілому або окремі елементи) як модель навчальних занять такого типу у власній діяльності.

Перебіг ділової гри охоплює три етапи: підготовчий, проведення ділової гри та завершальний етап (етап оцінювання результатів). Під час підготовчого етапу потрібно написати сценарій та підготувати місце для проведення ігрової практики. На етапі проведення ділової гри викладач зобов'язаний окреслити мету, ролі й рольові стосунки між усіма учасниками процесу, а також дати чіткі інструкції кожному учасникові стосовно того, що він повинен робити, запропонувати оцінювати діяльність групи, що грає, тим, хто не бере участь у грі («експертна група»). Під час проведення гри викладач має скеровувати діалог групи, якщо процес набуває затяжного характеру – давати підказки. Також викладач може створювати нові проблемні ситуації, якщо попередні були швидко розв'язані, та змінювати тему дискусії. Обов'язковим під час проведення ділової гри є обговорення як загальної структури, так і кожного окремого елемента. Етап оцінювання полягає в тому, що викладач вислуховує думку так званої «експертної групи»: чи було дотримано всіх правил, як грав кожен з учасників. Потім викладач та експерти обговорюють власне процес гри, її позитивні й негативні моменти. Метод ділової гри найкраще використовувати в підготовці студентів, які навчаються на старших курсах бакалаврату або в магістратурі, оскільки вони уже володіють базою знань і вміють їх застосовувати. Цей метод допоможе їм закріпити набуті знання, розвинути нові й удосконалити навички та вміння; розвинути особистісні якості [2].

Ділова гра імітує різні аспекти професійної діяльності, соціальної взаємодії, слугує засобом ефективного навчання.

Навчальна ділова гра має такі функції:

- 1) розвивальна – забезпечує під час навчальної діяльності розвиток творчого потенціалу студентів, їх самостійність в оволодінні методами отримання необхідних знань;
- 2) комунікативна – реалізована через організацію спілкування, регулювання міжособистісних взаємин, виникнення механізму саморегуляції поведінки;
- 3) активізаційна – передбачає стимулювання пізнавальних процесів, інтересів, потреб;
- 4) інформаційна – виявляється в спрямованості змісту гри на соціальні,

психологічні, педагогічні та методичні проблеми;

5) інтеграційна – забезпечує міжпредметні зв'язки між курсами загальних об'єктів вивчення.

Ділова гра усуває суперечності між абстрактним характером навчального предмета й реальним характером професійної діяльності. Саме цим вона сприяє скороченню часу, запланованого для вивчення теми, і більш ефективному засвоєнню навчального матеріалу, процес навчання стає більш творчим та захопливим. Наприклад, гра «*Моє майбутнє місце роботи*». Групі студентів пропонують самостійно скласти власне резюме так, щоб експерти (два–три студенти й викладач) серед інших кандидатів на посаду обрали одного.

Перед початком гри викладач обов'язково окреслює професійні риси та критерії, згідно з якими потрібно обрати найкращого кандидата на посаду. Студенти не тільки усвідомлюють, які саме якості та навички їм необхідно сформулювати для працевлаштування, але й вчаться креативно підходити до процесу самореклами.

Педагогічні технології, за умови їх правильного застосування, гарантують досягнення того мінімуму, який регламентований державними стандартами в освіті. Найпрогресивнішими та найефективнішими є особистісно орієнтовані технології, які передбачають, що студент – центр освітньої системи. Особистісно орієнтовані технології – це освітні технології, основна мета яких – взаємний і плідний розвиток особистості педагога та його студентів на основі рівності в спілкуванні, партнерстві й спільній діяльності. Поняття особистісно орієнтоване навчання увійшло до педагогіки на противагу соціально-орієнтованому навчанню, у якому актуалізовані потреби та інтереси суспільства в освіті, а інтереси студента проігноровані. Мета такого навчання – створення умов для індивідуальної самореалізації студента, розвитку й саморозвитку особистісних якостей. Цей тип навчання передбачає стимулювання особистості до діалогу, дискусії [3].

Виклад спонукає до конкретизації методичних засад реалізації особистісно орієнтованого навчання в процесі професійної підготовки майбутніх спеціалістів, а саме: зміна акцентів у методах навчання з ілюстративно-пояснювальних на пошуково-дослідницькі через пов'язування отриманої інформації зі знаннями, що вже отримані, та з можливістю використовувати їх в майбутньому; застосування діалогічного методу; варіативність у формах організації роботи, відборі наочності, дидактичних посібників, методів і прийомів навчання та оцінювання знань; інтеграція різних галузей знань через використання можливостей комп'ютерної техніки, інформаційну підтримку за допомогою електронних текстів, ресурсів Інтернету, через контакти з культурою й досвідом інших людей; застосування в навчальному процесі надбань інших

наук; проведення лабораторно-практичних і семінарських робіт для забезпечення кращого сприйняття та осмислення студентами навчального матеріалу, розвитку аналітичного мислення, абстрагування й формування зв'язків між теоретичними та практичними знаннями; стимулювання максимальної самостійності, емоційного самовираження й вияву творчих здібностей через диференційовані види самостійної роботи, проведення творчих конкурсів, захистів проектів, виставок тощо.

Ефективна організація особистісно орієнтованого навчання залежить від розвитку свідомості особистості, структури її психічної діяльності, суб'єктності особистості (рефлексивного усвідомлення себе та своїх можливостей), духовності, довільності в поведінці, в організації психічних процесів особистості та ін.

Щоб бути суб'єктом навчальної діяльності, студент має оволодіти її етапами: *орієнтації – формулювання мети – проектування – організації виконання плану діяльності – оцінювання.*

Етап орієнтації: мотивація викладачем наступної діяльності, позитивна установка на роботу; орієнтація студентів щодо місця заняття в цілісному навчальному курсі, розділі, темі (схеми, таблиці, опори, словесна установка тощо); опора на особистий досвід студентів із проблеми заняття, кінцевий результат, до якого потрібно прийти; доведення до свідомості студентів, що все те, що вони роблять, потрібне для успішної професійної діяльності в майбутньому.

Етап формулювання мети: окреслення мети заняття, обговорення шляхів її досягнення, з'ясування разом зі студентами особистісно значущих завдань діяльності, яку передбачено провадити протягом заняття (робота студента саме на цьому занятті як передумова для складання заліку, іспиту тощо); визначення показників досягнення поставлених завдань (знання, уміння, навички тощо).

Методи й засоби реалізації першого та другого етапів: *актуалізація, проблематизація, ігрова ситуація, формування пізнавального інтересу тощо.*

Етап проектування: залучення студентів (у разі можливості) до планування діяльності, яка проходитиме на занятті, через попередню роботу (випереджувальні завдання, повідомлення, реферати, підготовка наочності тощо); урахування побажань студентів з огляду на їхні здібності, інтереси, суб'єктивний досвід; налаштування студентів на співпрацю, а отже, і на позитивний результат у роботі.

Етап організації виконання плану діяльності: подання варіативних способів навчальної діяльності (письмового або усного; індивідуального чи в групі; переказ опорних положень або розгорнута відповідь; у вигляді узагальнення чи на конкретних прикладах тощо); вибір студентами способів фіксації пояснення нового матеріалу (конспект, схема, таблиця, опора, план, тези, висновки тощо); вибір студентами (у разі можливості) завдань і способів їх виконання під час

закріплення знань, формування вмій та вироблення навичок; варіативність домашнього завдання (диференціація за рівнями складності та способами виконання).

Методи й засоби психолого-педагогічної діяльності студентів: *заохочення, створення яскравих наочно-образних уявлень; навчально-пізнавальна гра; створення ситуації успіху; пізнавальний інтерес; створення проблемної ситуації; спонукання до пошуку альтернативних рішень; виконання творчих завдань; кооперація студентів; створення ситуації взаємодопомоги тощо.*

Етап контролюючий-оцінювальний: залучення студентів до діалогу з викладачем, висловлювання думки про те, чи досягли вони результатів і завдяки чому; участь студентів у виправленні допущених помилок, осмисленні їхніх причин (взаємо- та самоаналіз); надання студентам змоги самостійно або за допомогою викладача чи інших студентів порівнювати отриманий результат із критеріями еталону; використання механізмів позитивного ставлення до успіху студентів та оцінювання навчальних досягнень студентів протягом усього процесу навчання.

Завершальним етапом навчальної діяльності на занятті є *усвідомлення ситуації досягнення мети, переживання ситуації успіху.*

Отже, використання технологій особистісно орієнтованого навчання в підготовці майбутніх спеціалістів, дає змогу активізувати процес засвоєння знань, надати йому творчого характеру, побудувати роботу студентів на співпраці, взаємонавчанні, стимулювати їх до самостійного вибору й застосування найбільш значущих для них способів опрацювання навчального матеріалу, до самовизначення та самореалізації [4].

Метою підготовки фахівців цивільної безпеки воєнного стану має бути реалізація функцій держави, направлених на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період. Фахівці цивільної безпеки повинні отримувати під час навчання у Вищих закладах освіти актуальні, змістовні та своєчасні теоретичні знання та практичні навички для отримання необхідних для виконання професійної діяльності загальних та фахових компетентностей. При підготовці фахівців з питань цивільної безпеки та охорони праці повинні застосовуватись методологічні підходи до підготовки, визначені за допомогою SMART-методик, які дозволяють поглибити навчання та прискорити входження в коло професіональних обов'язків. Це забезпечить якість виконання різних аварійно-рятувальних, пошукових та інших невідкладних робіт по збереженню життя і здоров'я людей.

Основними проблемами сьогодення є сталий розвиток громадської цивілізації. Початок ХХІ ст характеризується різким загостренням соціально-економічної, екологічної, та політичної ситуації в глобальних масштабах, останнє призвело до зростання кількості катастроф техногенного, природного, соціального-економічного та епідеміологічного походження. Одночасно результати стихійних катастроф та аварій, стають значнішими і небезпечнішими для населення, навколишнього середовища та економіки країн. Це викликано потужним розширенням технологічних потужностей, збільшенням числа хімічних, радіаційних, біологічних, вибухо- та пожежонебезпечних виробництв.

Рівень професійної компетентності випускників спеціальності «Цивільна безпека» які будуть працювати за фахом в органах цивільного захисту, залежить вчасність, терміновість та якість виконання різних аварійно-рятувальних, пошукових та інших невідкладних робіт по збереженню життя і здоров'я людей, які опинилися в небезпечній області, зменшення об'ємів витрат спричинених аваріями та катастрофами. Випускники спеціальності «Цивільна безпека» повинні отримати: фахові знання, вміння та навички виконання робіт з усунення причин та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; швидкого прийняття грамотних та сміливих рішень, рішучих та самовідданих дій; високим рівнем фізичної підготовки; стійкість в роботі під дією несприятливих чинників; здатністю діяти ефективно, злагоджено, як одному, так і в команді виконуючи свої функціональні обов'язки з обов'язковим дотриманням особистої та колективної безпеки.

Загострення міждержавних конфліктів та викликів, посилення воєнізованих конфліктів та терористичних загроз, масова міграція населення обтяжують проведення робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій. Тому, підготовка фахівців у галузі безпеки життєдіяльності та роль служб органів і підрозділів цивільного захисту вимагає нового підходу, зважаючи на сьогоdnішній кризовий період.

Науковці звертають увагу на те, що метою фахівців з питань цивільної безпеки та охорони праці є реалізація завдання загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, включаючи участь у забезпеченні роботодавцем профілактичних та інших заходів, спрямованих на усунення шкідливих та небезпечних факторів виробництва, запобігання надзвичайним ситуаціям, нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю персоналу, спричинених умовами праці, та надання роботодавцю практичної допомоги у постійному вдосконаленні форм та методів профілактичної роботи у сфері цивільної безпеки та охорони праці.

Під час проведення практичних занять основна увага студентів повинна зосереджуватися на наступному: вироблення стійких навичок поведіння з

аварійно-рятувальними засобами, спецтехнікою та обладнанням; усвідомлення методів організації, проведення й управління рятувальними роботами; напрацювання різноманітних умінь і навичок, доведення прийомів роботи до рівня майстерності, а прийняття правильних рішень – до автоматизму; підвищення фізичної та психологічної підготовленості, зосередженості й удосконалення швидкісної витривалості в різноманітних екстремальних і несприятливих ситуаціях; дотримання правил і заходів безпеки під час пошукових, аварійно-рятувальних та інших робіт. Важливо, щоб практичні заняття були динамічними, містили елементи новизни і актуальності, раптовості, небезпеки, неоднозначності, високої складності, потребували високої швидкості та тривалих максимальних навантажень. Проведення виїзних практик, екскурсій, позааудиторних заходів, професійне спілкування й обмін особистим досвідом сприяють розвитку комунікативних навичок студентів, вихованню в них толерантності, моральності, життєвої активності.

Упровадження компетентнісного підходу в освітньо-професійній програмі бакалавра цивільної безпеки та використання сучасних методологічних підходів до професійної підготовки забезпечить оволодіння професією майбутніх спеціалістів з охорони праці та їх професійну готовність до широкого розвитку виробничої та невиробничої діяльності в сучасних економічних умовах України.

Важливим елементом змістово-технологічного блоку є матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу у ВНЗ: психолого-тренувальні полігони, багатофункціональні тренувально-тренажерні комплекси, смуги перешкод, траси-лабіринти, моделі споруд, транспортних засобів, спеціалізовані спортивні споруди, а також навчальні системи на основі ІКТ (матеріали віртуального університету, електронні підручники, комп'ютеризовані тренажери-симулятори віртуальної реальності, електронні лабораторні практикуми, тестові системи тощо).

Форми та методи організації навчального процесу (ділові ігри, семінари, форуми, завдання з пошуку інформації, наукові доповіді, конкурси, моделювання ситуацій за умов невизначеності результатів, захист кваліфікаційної роботи), а також оцінювання результатів навчання за будь-якою з освітніх компонент серед іншого передбачає критерій щодо зрозумілості відповіді, логіки її побудови, комунікативної стратегії, переконливості й аргументації. Це дозволяє здійснювати відповідне оцінювання з позицій практичної реалізації таких здібностей здобувачами під час контрольних заходів та аналізу їхніх характеристик після проходження практики.

Незважаючи на достатню кількість наукових праць у зазначеному напрямі, виникає потреба в розробленні цілісного підходу, що стане основою для ефективної організації навчального процесу з вивчення групи дисциплін

професійної підготовки та посприяв би встановленню широких системних взаємозв'язків між окремими етапами підготовки майбутніх спеціалістів цивільної безпеки. Визначені підходи та сучасні події спонукають до практичного та теоретичного обґрунтування проблеми.

З введенням воєнного стану в нашій країні було визначено, що першочерговим завданням є нормативно-правове регулювання питань цивільного захисту з зазначенням дій центральних і місцевих органів влади в умовах воєнного стану.

Проведено аналіз змісту нормативно-правових документів, що регламентують функціонування єдиної державної системи цивільного захисту та ухвалені дії в умовах воєнного стану. Особливо виділені питання розділення повноважень між центральними органами виконавчої влади в галузі цивільного захисту, роботи щодо цивільного захисту на термін дії воєнного стану; виконання державою міжнародних правових норм міжнародного гуманітарного права у сфері цивільного захисту; створення та використання за призначенням матеріальних резервів в умовах воєнного стану; створення добровільних формувань цивільного захисту, проведення протимінної діяльності; надання медичної та психологічної допомоги як населенню країни так і рятувальникам [5].

15 березня 2022 року Закон України № 2132-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності у сфері довкілля та щодо цивільного захисту на період дії воєнного стану» вніс зміни до Кодексу цивільного захисту України по встановленню додаткових завдань єдиної державної системи цивільного захисту у період відбудови держави, питання затвердження щорічного плану основних заходів цивільного захисту, в тому числі, заходи у період відбудови після припинення воєнних дій, запровадження цільової мобілізації для ліквідації надзвичайних ситуацій державного рівня та їх наслідків та для ліквідації наслідків воєнних дій у відбудовний період. Встановлено нові додаткові завдання єдиної державної системи цивільного захисту у період відбудови.

Закон встановив, що захисні споруди цивільного захисту, споруди подвійного призначення, найпростіші укриття незалежно від форми власності повинні приводитись у готовність до прийому населення у термін, що не перевищує 24 годин, переведення єдиної державної системи цивільного захисту, її складових у режим підвищеної готовності, виникнення надзвичайної ситуації, введення надзвичайного стану та в особливий період.

Особливістю використання та втілення загальних ідей особистісно-орієнтованого підходу у професійній підготовці залишається викладач. Це ключова фігура освітнього процесу. У зв'язку зі змінами євроінтеграційного освітнього простору виникає потреба модернізувати й професійну підготовку

нової генерації педагогів та викладачів університетів. Підготовка і професійне становлення сучасного викладача повинні спиратися на ті науково-педагогічні дослідження, де розкриваються процеси формування його світоглядних позицій. Насамперед, необхідно звернутися до положень класичної педагогічної спадщини, в яких утверджується ідея підготовки викладача високої духовної і професійної педагогічної культури, викладача -гуманіста, творчої особистості, здатної перетворювати себе і світ.

Відтак, інтереси особистості проголошуються пріоритетними, а реалізація можливостей для її розвитку – головним завданням освіти. Виникає потреба в пошуку шляхів реалізації провідних положень модернізації системи освіти – ідеї розвитку особистості, формування механізмів розвитку і саморозвитку системи освіти, перетворення освіти в дієвий чинник розвитку суспільства. Відзначимо, визначальну роль суб'єктів навчально-виховного процесу в системі освіти зокрема й студентів, оскільки їх цілеспрямованість, творча ініціатива і здібності, нестандартність мислення, прагнення до прогнозування, інновацій – невід'ємні характеристики ефективності системи освіти, її життєдіяльності і прогресу. У той же час саме викладач постає як творець професійної освіти, його ідеології, змісту, технології. Особистісний розвиток викладача передбачає насамперед розвиток його світогляду, характеру, здібностей, психічних процесів, набуття педагогічного досвіду. У процесі професійної та спеціальної підготовки відбувається духовне і фізичне становлення майбутнього фахівця, реалізація його природних можливостей на основі засвоєння усіх елементів культури і соціального досвіду, включених у зміст освіти. Особистісний підхід передбачає допомогу вихованцям в усвідомленні себе особистістю, у виявленні, розкритті його можливостей, становлення самосвідомості, у здійсненні особистісно значущих і суспільно схвалених процесів самовизначення, самореалізації і самоствердженні. Особистісно-професійний розвиток викладача – одна з провідних цілей освіти. Практика свідчить, що професією і педагогічною майстерністю можна опанувати лише на індивідуально-особистісному рівні. Викладач розглядається як носій загальнолюдських цінностей, як активний суб'єкт, що реалізовує в педагогічній професії свій спосіб життєдіяльності, готовність брати на себе відповідальність за вирішення актуальних проблем, виробляти свою стратегію професійного мислення, поведінки і діяльності [6].

Виходячи з викладеного, найбільш ефективним в освітньому процесі є відповідна підготовка викладача, програвання реальних ситуацій, технології проектної діяльності, ситуативні методи контекстного навчання, коли студент повинен представити самостійне рішення поставленого перед ним багатогранного професійно-орієнтованого завдання. Немаловажне значення в

підготовці фахівців як воєнного так і мирного часу має забезпечення навчального процесу необхідним матеріально-технічним забезпеченням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Нестер А. А., Романішина О. В. Проблемні питання підготовки фахівців цивільної безпеки кризового періоду. Цивільна безпека: Державне управління та кризовий менеджмент (журнал ІДУ НД ЦЗ). №1. 2023. С.79-97. DOI:10.33269/sbcs.2023.1.79-97.
2. Бойко О. В. Державне управління у сфері цивільного захисту: подальше вдосконалення законодавства в умовах дії воєнного стану. Науковий вісник: Державне управління. 2022. № 2(12). С.195-217.
3. Нестер А. А., Романішина О. В., Мітюк Л. О., Нікітін О. О. Навчання дисциплін спеціальності «Цивільна безпека» в закладах вищої освіти. Study of civil security specialties in higher education. Український журнал будівництва та архітектури, № 3 (009), 2022. С.68-74. DOI: 10.30838/J.BPSACEA.2312.050722.68.866
4. Березюк О. С. Методи організації особистісно орієнтованого навчання в освітньому середовищі. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 346-360.
5. Киричок А. П. Використання методу ділова гра в підготовці фахівців зі зв'язків з громадськістю. Обрії друкарства. 2016. № 1 (5). С. 46–51.
6. Дубасенюк О. А. Теоретико-технологічні засади впровадження особистісно орієнтованого підходу у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 14–40

Никорович Юрій-Андрій,

*Аспірант кафедри політичних інститутів та процесів
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

БОРОТЬБА ВІТЧИЗНЯНИХ ІНСТИТУТІВ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИКИ З РОСІЙСЬКОЮ ПРОПАГАНДОЮ

Анотація. В даній роботі розглянуто широкий спектр діяльності вітчизняних аналітичних центрів, спрямований на протидію російській пропаганді в умовах повномасштабної війни. Встановлено, що систематичний аналіз дезінформації, верифікація фактів та здійснення освітніх програм є ключовими елементами ефективної стратегії протидії російської пропаганди. Підкреслено значення міжнародної співпраці та обміну досвідом у посиленні глобальної стійкості до інформаційних атак.

Ключові слова: аналітичний центр, повномасштабна війна, пропаганда, дезінформація.

Abstract. This paper examines the wide range of activities of domestic think tanks aimed at countering Russian propaganda in a full-scale war. It is established that systematic analysis of disinformation, verification of facts and implementation of educational programmes are key elements of an effective strategy to counter Russian